

Талалаєв В.О.
к.т.н., доцент, Полтавський університет економіки і торгівлі
poltal@rambler.ru
Дячков Д.В.
аспірант, Полтавський університет економіки і торгівлі
dmiraf@ukr.net

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Актуалізація процесів формування та використання інформаційних ресурсів, як головних факторів подолання ентропійних явищ в процесі здійснення управлінської діяльності, обумовили необхідність їх кількісного та якісного вираження, шляхом розробки методики оцінки інформаційного потенціалу соціально-економічної системи.

Дослідженню проблем інформатизації управління, формуванню інформаційного потенціалу, визначенню методів його оцінки, присвячені праці таких авторів як Ілляшенко С.М., Новаківського І.І., Корольова В.О., Уманського Ю.В. Година В.В. та ін.

Переважає більшість авторів визначають критерії оцінки інформаційного потенціалу виходячи із розуміння сутності даного поняття та його предметної області.

Так, існує підхід, згідно якого інформаційний потенціал розглядається як складова частина економічного потенціалу, а відповідно методика його оцінки визначається виходячи із загальної мети оцінки економічного потенціалу підприємства. Слід відзначити, що даний підхід, в кінцевому результаті, передбачає або оцінку інформаційного потенціалу подану у вартісному вираженні, або подається з технічної точки зору, тобто в термінах стійкості, технічної надійності, масштабованості, адаптованості, тощо [1].

Інша група дослідників визначає інформаційний потенціал як сукупність інформаційних ресурсів, які являють собою економічну інформацію, права власності, засоби комунікації, знання та досвід працівників та ін. [2]. Відповідно оцінка інформаційного потенціалу, в більшості випадків, зводиться до визначення інтегрального показника, базисом для якого виступають кількісні та якісні характеристики елементів інформаційного потенціалу підприємства.

Існує думка, згідно якої, комплексну оцінку інформаційного потенціалу підприємства можна здійснити за допомогою відомого у математиці методу відстаней. При цьому кількісні оцінки показників слід порівнювати безпосередньо, а якісні оцінки переводити у бальні.

Дещо неординарний підхід до оцінки інформаційного потенціалу запропонований Уманським І.І., який передбачає здійснення оцінки досліджуваної категорії на основі системи кількісно-вартісних показників результативності впровадження та використання інтелектуальних активів підприємства[3].

Також, відомі спроби здійснення оцінки інформаційного потенціалу за допомогою показників інформаційної потужності підприємства, яка визначається як кількість інформації, що формується в процесі інформаційної діяльності підприємства. Така кількість інформації обумовлюється бізнес-сутностями, які беруть участь в інформаційній діяльності підприємства [1].

Сутність розглянутих підходів зводиться до визначення загальних критеріїв або екстрапольованих показників щодо оцінки окремої компоненти інформаційного потенціалу, що свідчить про відсутність чіткої методології, яка б забезпечувала проведення комплексної оцінки інформаційного потенціалу соціально-економічної системи.

На думку авторів, методологія оцінки інформаційного потенціалу, в першу чергу, повинна бути спрямована на вирішення завдання – визначення достатнього рівня інформаційних ресурсів підприємства для подолання ентропійних явищ в управлінні ним. По-друге, вона повинна містити набір найсуттєвіших характеристик і показників, які б дозволили ідентифікувати і виміряти основні властивості інформаційного потенціалу.

Оскільки, інформація являє собою потік нематеріальних субстратів, має специфічні властивості, тому не завжди піддається чіткому математичному опису. Отже, науково-обґрунтованим, на нашу думку, буде поєднання кількісних та якісних критеріїв для здійснення оцінки інформаційного потенціалу. Якісні показники інформаційного потенціалу являють собою сукупність (набір) характеристичних ознак, які однозначно ідентифікують основні його властивості. Якісні показники визначаються через формування множин градацій характеристичних ознак в системі якісних класифікаційних шкал для інформаційного потенціалу. Кількісні показники інформаційного потенціалу уособлюють числові величини, які дають оцінку інтенсивності прояву основних його властивостей. Вони формуються через систему методів виміру, або розрахунків, які дозволяють оцінити інтенсивність прояву властивостей інформаційного потенціалу за допомогою числових шкал.

На основі узагальнення положень існуючих підходів, ми пропонуємо застосовувати методологію оцінки інформаційного потенціалу соціально-економічної системи, в основу якої покладена трьохрівнева система показників.

Перший рівень цієї системи, в основному, представлений абсолютними показниками, що здійснюють оцінку первинних параметрів інформаційних ресурсів, впроваджених інформаційних технологій та системи управління інформаційним потенціалом. На цьому рівні визначаються обсяги інформаційних ресурсів, обсяги програмного забезпечення, що реалізують інформаційні технології. Оцінюється кількісний склад і кваліфікація персоналу задіяного у процесі управління інформаційною системою підприємства. Обчислюються потужності засобів обробки інформації, тощо.

Другий рівень передбачає використання розрахункових (базових) показників, які на відміну від попередньої групи показників, є більш суб'єктивними, характеризують якісні параметри та відображають інтенсивність базових властивостей інформаційного потенціалу та його складових. Даний рівень представлений математичними виразами, які мають на меті кількісно виразити якісні характеристики досліджуваного явища, та можливо розрахувати їх результативність (сумарна інформаційна потужність основних інформаційних джерел інформаційного потенціалу, рівень охоплення елементів системи менеджменту інформаційним полем інформаційного потенціалу, тощо).

Третій рівень передбачає використання інтегральних показників, що оцінюють сумарний (інтегральний) вплив інформаційного потенціалу на рівень інформаційного забезпечення соціально-економічної системи. Передбачається використання групи коефіцієнтів інформаційної забезпеченості ланок менеджменту, коефіцієнтів технічного забезпечення процесу управління, коефіцієнтів інтенсивності та екстенсивності використання та розвитку інформаційного потенціалу, коефіцієнтів ризикозахищеності).

Таким чином, авторами запропонована методологія оцінки інформаційного потенціалу соціально-економічної системи, яка базується на взаємозв'язку та взаємоузгодженості трьох рівнів показників оцінки. Перспективними напрямками наукових досліджень залишаються невирішені питання, пов'язані з практичними аспектами застосування методології оцінки інформаційного потенціалу соціально-економічних систем в умовах глобалізації економічних відносин та формування єдиного інформаційного простору.

Список літератури:

1. Королєв О.Л. Методика оценки информационного потенциала предприятия / О.Л. Королєв // Ученые записки таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». - 2011. - № 1. Том 24 (63). - С. 109-113.
2. Новаківський І.І. Інформаційний потенціал системи управління підприємством: дис. кандидата екон. наук.: 08.06.01 08.06.01 "Екон. підприємств і форми господарювання" / Новаківський І.І. – Львів: 2002. – 227 с.
3. Уманський І.І. Оцінка інформаційно-інтелектуальних ресурсів інноваційного потенціалу оператора зв'язку. / Уманський І.І. // Збірник: наукові праці ОНАЗ. - 2010. - №2. – С 196-202.